

Asiantuntijalausunto

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta pyytää Suomen ympäristökeskukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa kansalaisaloitteesta ”Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa”. Suomen ympäristökeskus lausuu asiassa seuraavaa.

Uhanalaisten riistalajien metsästyksen sääntelystä

Kansalaisaloitteessa esitetään, että maailmanlaajuisesti, Euroopassa tai Suomessa uhanalaisiksi luokitellut riistalajit säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella aina rauhoitetuksi, jollei lajia ole muutoin lailla rauhoitettu. Uhanalaisuuden arvioinnissa noudatetaan Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n arviointikriteereitä ja luokitusta. IUCN:n ohjeiden mukaan lajien uhanalaisuuden arviointiprosessi tulee pitää erillään lajien kansallisen suojelutarpeen ja sen kiireellisyyden arvioinnista. Uhanalaisuusarviointi tarjoaa kuitenkin keskeistä taustatietoa niitä varten. Kansallisessa oppaassa (Liukko ym. 2017, s.15) asia esitetään seuraavasti:

”Suojelutarpeen arviointi Arvio häviämisoriskistä (eli uhanalaisuusluokka) ei ole yksistään riittävä suojelun tarpeen ja kiireellisyyden määrittämiseksi. Huomioon tulee ottaa myös muita tekijöitä, kuten taksonin uhanalaisuusluokka ja populaatiokoko globaalilla tasolla, ekologiset tekijät, talous, kulttuuriset arvot, hoitotoimien toteutettavuus yms. (aiheesta tarkemmin IUCN 2012a luku II.8)”

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että uhanalaisten lajien turvaamiskeinoja suunniteltaessa lajien suojelutarve, keinot ja niiden kiireellisyys pitää arvioida erikseen. Tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, että riistalajien mahdollisesta rauhoittamistarpeesta ja metsästyksen rajoittamisesta päätetään erikseen ottaen huomioon eri tekijöiden ohella myös lajin luokittelu uhanalaiseksi. Nykyinen noin kymmenen vuoden väli uhanalaisuuden arvioinneissa on monen lajin kohdalla liian pitkä ajanjakso metsästyksen sääntelyn tarpeita ajatellen. Metsästyksen sääntelyssä tulee tukeutua ajantasaisiin lajiseurantoihin ja arviointeihin.

Esimerkiksi metsäkanalintujen vuosittaiset metsästysrajoitukset suunnitellaan vuotuisten riistakolmiolaskentojen tulosten perusteella. Valtaosalla riistalajeista on hyvät vuosittaista aineistoa tuottavat seurannat ja tätä aineistoa tulisi käyttää tehokkaasti metsästyksen sääntelyn suunnittelussa metsäkanalintujen tapaan. Suomen ympäristökeskus katsoo, että myös muille riistalajeille tulisi luoda järjestelmä, jossa metsästysaikojen ajallinen ja alueellinen kesto määritellään lajien kannankehityksen ja muiden seikkojen mukaan.

Kotimaassa tapahtuvan metsästyksen ei ole arvioitu olevan ensisijainen uhanalaisuuden syy yhdelläkään uhanalaiseksi todetulla lintulajilla. Niiden metsästys aiheuttaa kuitenkin ylimääräistä kuolleisuutta valmiiksi häviämiskäytössä oleville lajeille. Uhanalaisiksi luokiteltujen riistanisäkkäiden kohdalla metsästys on kuitenkin tärkein syy uhanalaistumiselle. Metsästysrajoitukset ovat nopea keino vaikuttaa lajien kuolleisuuteen. Suomen ympäristökeskus katsoo, ettei uhanalaisuuden arviointi ole toimiva ainoaksi lähtökohdaksi metsästyssääntelylle, mutta lajien uhanalaisuus tulee ottaa huomioon metsästyksen sääntelyn suunnittelussa.

Taustaksi uhanalaisuusarviointista

Eliöryhmien uhanalaisuuden arvioinnit valmistellaan ympäristöministeriön kutsumissa eliötyöryhmissä, jotka toimivat tehtävässään ympäristöministeriön asettaman uhanalaisuuden arviointia ja seurantaan edistävän pysyvän ohjausryhmän (LAUHA) ohjauksessa. Suomen ympäristökeskus koordinoi arviointia ja osallistuu eliötyöryhmien työhön. Tuorein Suomen lajiston arviointi valmistui 2019.

Kansalaisaloitteessa on kyse riistalajeista, joihin kuuluu nisäkkäitä ja lintuja. Lintujen osalta uhanalaisuuden arvioinnin valmistelee lintutyöryhmä (puheenjohtaja, yli-intendentti Aleksi Lehikoinen) ja nisäkkäiden osalta nisäkästyöryhmä (puheenjohtaja, professori emeritus Heikki Henttonen). Riistalintujen arviointi perustuu pitkälti yliopistojen ja Luonnonvarakeskuksen ammattitutkijoiden tekemiin analyysihin vapaaehtoisten metsästäjien ja muiden luontoharrastajien keräämistä aineistoista. Riistanisäkkäiden arvioinnissa puolestaan käytetään pääosin Luonnonvarakeskuksen, Suomen Riistakeskuksen sekä metsästäjien keräämiä seuranta- ja laskentatietoja sekä saalistilastoja. Työryhmät koostuvat yksinomaan tutkijoista, asiantuntijoista ja viranomaisista, jotka työkseen käsittelevät seuranta-aineistoja.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet Suomen ympäristökeskuksesta myös erikoissuunnittelija Ulla-Maija Liukko, tutkija Aili Jukarainen ja ryhmäpäällikkö Anne Raunio

Lisätietoja:

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>

IUCN 2012. Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional and National Levels: Version 4.0. Gland, Switzerland and Cambridge, UK: IUCN. iii + 41pp.

<http://www.iucnredlist.org/technical-documents/categories-and-criteria>

Liukko, U-M, Uddström, A. ja Rytteri, T. (toim.) 2017: Opas eliölajien uhanalaisuuden arviointiin – Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) arviointiohjeet ja kansalliset täydennykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 1/2017 Valtioneuvoston kanslia. 99 s. <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=16401>